

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

LAUSUNTO
16.1.2017

Dnro 43/2017

Dnro: 2059/01.03/2016

Asia: **Lausuntopyyntö ahmakiintiöasetuksesta metsästysvuodelle 2016–2017**

Ahman vahinkoperusteiset poistoluvat

Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut lausuttavaksi asetuksen poikkeusluvalla sallittavasta ahman metsästyksestä metsästysvuonna 2016–2017. Asetuksessa säädetään suurimmasta sallitusta saalismäärästä, alueellisista rajoituksista ja voimaantulosta.

Ahma tappaa poroja ympäri vuoden. Tehokkaimmin se saalistaa kevättalvella. Ahmalle suotuisissa luonnonoloissa yksittäinen ahma voi raadella yhden yön aikana helposti toista kymmentä poroa. Tyyppillisesti ahma puree poroa niskaan, vie elävältä porolta kielen ja jättää poron kitumaan liikuntakyvyttömänä paikalleen. Näin ahma pitää ilmeisesti huolta ruoan saatavuudesta saalistusolosuhteiden heikentymisen varalta, eli kerää itselleen ja poikueilleen lihavarastoja pahan päivän varalle.

Petovahinkokorvaukset eivät kata porotaloudelle pedoista aiheutuvia vahinkoja edes siinä tilanteessa, että ne maksetaan nykyisen korvausjärjestelmän puitteissa täysimääräisinä vahingonkäräjille. Lisäksi nyt edessä on tilanne, jossa Euroopan komission Suomelle asettama 10 miljoonan euron maksuvaltuusraja ylittyy porovahinkojen osalta. Tämä on ollut valtionhallinnossa tiedossa riittävän pitkään, jotta korvauskaton ylittyminen olisi petojen poistolupakäytäntöjä tehostamalla voitu estää.

Porovahinkojen vähentämisen ainoa mahdollisuus on petokantojen tehokkaampi kontrollointi. Tästä huolimatta luvan saannin edellytyksenä pidetään vahinkojen kertymistä. Todellisuudessa maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa toimiva Suomen riistakeskus edellyttää edelleen petojen aiheuttamien porovahinkojen kerryttämistä, vaikka maa- ja metsätalousministeriöltä puuttuvat vahinkojen täysimääräisen korvaamisen valtuudet.

Tilanteisiin, joissa ahmatuhot kasvavat kohtuuttomiin mittoihin, on oltava laillisia keinoja puuttua. Tämän vuoksi ahma-asetus on välttämätön uudistus Suomessa harjoitettavassa petopolitiikassa. Poronhoitoalueen ahmavahingot on saatava siedettäviin mittasuhteisiin, jotta elinkeinotoiminnan mahdollisuudet säilyvät. Tämä on mahdollista ainoastaan vahinkoa tekeviä ahmayksilöitä poistamalla.

Paliskunnat vaativat pikaisesti vahinkoyksilöiden poistolupia pahimmille ahmavahinkoalueille.

1 §: Suurin sallittu saalismäärä

Esitys saaliiksi saatujen ahmojen enimmäismäärästä on kahdeksan yksilöä. Esitetty määrä on erittäin pieni. Ahmavahingot ovat olleet kuluvana talvena jälleen kasvussa, mikä enteilee ahmavahinkojen osalta vaikeaa kevättä. Ahman saalistusteho on hyvin pitkälti riippuvainen lumiolosuhteista, joten vuosittainen vaihtelu kertyvissä vahingoissa on suurta. Ahmalle suotuisissa oloissa vahinkoja kertyy erittäin paljon, kun taas porolle suotuisissa lumioloissa vahinkomäärät ja näin myös poistolupien käytön tarve jäävät pienemmiksi. Kevättalven lumiolojen ennakointi metsästyskauden alussa on kuitenkin täysin mahdotonta, joten poikkeuslupien määrää säädettäessä tulee jättää riittävästi liikkumavaraa tarpeeseen ja tilanteeseen perustuvalla lupaharkinnalla.

Kahdeksan lupaa voi olla kohtuullinen määrä porolle suotuisissa luonnonoloissa, mutta luonnonolojen ollessa ahman puolella, jää määrä riittämättömäksi. Yksilömääriin perustuvien rajoitusten sijasta aseuksessa tulisi huomioida painokkaammin alueelliset vahinkokertymät, tilanteet ja niihin reagoimisen mahdollisuus joustavasti. Suurin sallittu saalismäärä ei koskaan ole poistoluville annettava tavoite vaan niiden myöntämiselle asetettava rajoite. Niinpä määrä on tarpeellista asettaa riittävän korkeaksi, jotta se mahdollistaa todellisen tilanteen kanssa toimimisen ennalta tuntemattomien luonnonolojen edellyttämällä tavalla.

Poronhoitoalueen ahmakannat ovat osa Skandinavian ja Venäjän elinvoimaisiksi määriteltyjä populaatioita ja ahmojen määrän on arvioitu moninkertaistuneen viimeisten 15 vuoden aikana. Ruotsissa ja Norjassa samaa ahmakantaa on metsästetty vuosittain, toisin kuin Suomessa. Norjan ahmakiintiö on kuluvana vuonna 113 ahmaa ja ahmakannan painopiste on Suomen vastaisilla raja-alueilla. Pynnin onnistuminen naapurimaissa vaikuttaa vuosittain merkittävästi myös Suomessa tapahtuviin vahinkokertymiin.

Näillä perusteilla Paliskuntain yhdistys esittää ahman suurimmaksi sallituksi saalismääräksi vuodelle 2016–2017 25 ahmaa.

2 §: Alueelliset rajoitukset

Pykälässä on virheitä kuntaluettelon kohdalla. Luettelosta puuttuvat Pohjoisen kannanhoitoalueen kunnista Muonio ja Kolari ja siellä on mukana Ristijärvi, joka ei ole poronhoitoaluetta. Luvat on tarkoitettu suunnattavaksi Pohjoisen- ja Itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueelle. Kuntaluettelo on syytä korjata tätä aluetta vastaavaksi.

3 §: Voimaantulo

Asetus on syytä saattaa voimaan viiveettä. Ahmatuhot kärjistyvät helmi-maaliskuussa, eikä valtiolla ole varattuna riittävää määrärahaa tai edes maksuvaltuutta vahingot kattaviin korvauksiin. Tulevaisuudessa asetusta on hoidettava käyttöön aikataulullisesti hyvissä ajoin ennen vuoden vaihdetta siten, että vahinkokertymiin voidaan todellisuudessa vaikuttaa.

Muuta huomioitavaa

Petovahingot ja korvausjärjestelmä

Suomessa maasuurpetojen aiheuttamista löydetyistä vahingoista liki 95 prosenttia kohdistuu poroihin. Poroja menetetään pedoille vuosittain kaikkiaan noin 25 000–35 000. Näistä arviolta noin viidesosa löytyy maastosta. Viime vuosina erityisesti ahman aiheuttamien porovahinkojen määrä on kasvanut paljon. Määrällisesti suurimmat vahinkokertymät ovat Saamelaiden kotiseutualueeseen kuuluvissa tunturipaliskunnissa. Myös itärajan paliskunnissa Inarista Suomussalmelle vahinkokertymät ovat mittavat. Suurpetojen aiheuttamat vahingot vaikuttavat poronhoitoon monella tavalla. Pahimmilla vahinkoalueilla peto-ongelmien aikaansaama taloudellinen, sosiaalinen ja psyykinen paine on kova.

Nykyisen petokorvausjärjestelmän puitteissa arviolta vain noin puolet petojen poronhoidolle aiheuttamista suorista vahingoista korvataan vahingonkäräjille. Pedon tappamana löytyneen poron omistajalle tai, milloin omistajaa ei voida selvittää, paliskunnalle maksetaan korvaus todennetusta vahingosta. Lisäksi paliskunnille maksetaan pientä laskennallista korvausta vasahävikistä. Tämän korvauksen piiriin lukeutuvat myös hävikkiaikana löytyvät vasat, joita ei korvata löytyneinä porovahinkoina vahingonkäräjille laisinkaan. Petoista aiheutuviin suoriin kokonaisvahinkoihin kuitenkin kuuluvat menetettyjen porojen ja siitostuoton lisäksi muun muassa ylimääräisestä paimennuksesta tai porojen aitaamisesta, vahinkojen etsinnästä sekä vahinkoa tekevien petojen poistoprosesseista syntyvät kustannukset, jotka jäävät kokonaisuudessaan paliskuntien ja poronhoitajien kustannettaviksi.

Porot laiduntavat laajoilla alueilla erityyppisissä maastoissa. Raato katoaa maastosta nopeasti petojen ja erilaisten haaskansyöjien suihin. Tästä johtuen valtaosa petojen tappamista poroista jää löytymättä. Lisäksi löydettyjen vahinkojen perusteella maksettavan petokorvauksen saaminen edellyttää poron kuolinsyyntä selvittämistä, joka puolestaan edellyttää raaton löytymistä melko tuoreeltaan. Vanhemman haaskan kuolinsyyntä on usein mahdotonta todentaa, jolloin myöskään korvauksia siitä ei ole mahdollista saada. Nykyinen korvausjärjestelmä on kuitenkin tähän saakka esillä olleista korvausvaihtoehdoista ainoa mahdollinen.

Ahma-asetuksen uutisoinnin yhteydessä luontojärjestöt ovat nostaneet esiin ahmavahinkojen korvaamisen reviiripohjaisella korvausjärjestelmällä. Paliskunnat eivät hyväksy reviirikorvausjärjestelmää. Se

on mahdoton nykyisessä petotilanteessa ja aivan erityisesti ahman ja suden kohdalla. Päälimmäinen ongelma on, että petovahinkoja tapahtuu määrällisesti liikaa. Vahinkokorvausten muuttaminen revii-riperusteiseksi ei vähennä vahinkojen määrää. Ahmoilla ei myöskään ole rajattavaksi soveltuvia revii-reja, ne liikkuvat pitkiä matkoja erittäin laajoilla alueilla. Ahmojen laajojen elinalueiden määrittely sekä siihen liittyvät vuosittain päivitettävät tiedot ahmojen liikkeistä ja määristä olisivat revii-riperusteisessa korvausjärjestelmässä erittäin keskeisessä roolissa ja vaatisivat valtiolta mittavia tutkimusresursseja. Ruotsissa, jossa revii-rijärjestelmä on käytössä, valtio käyttää merkittävästi rahaa ahmojen määrän kar- toittamiseen. Ruotsi myös maksaa poromiehille ahmanpesien etsinnästä. Mikäli korvausjärjestelmän- perusteina käytettäisiin ahmojen pesiä, on otettava huomioon paliskuntien vaikeakulkuiset maastot ja syvät kanjonit, joista ahmojen pesien löytäminen on jokseenkin mahdotonta. Pesien osalta Ruotsissa on myös törmätty havaintojen legitimiteettiongelmaan: viranomainen on voinut todeta pesän van- haksi, vaikka näyttö on poromiesten mukaan osoittanut muuta. Jos järjestelmä perustuisi paliskunnan pinta-alaan (kuten karhu Ruotsissa), tilanne olisi epätasa-arvoinen, sillä korvaus ei suhteudu tuhoihin eikä kohdennu vahingonkärsijälle. Lisäksi on syytä huomata, että Ruotsissa ahmojen määrää myös kontrolloidaan valtion toimesta ahmoja poistamalla. Korvausjärjestelmän muutos ei poistaisi petokan- tojen kontrolloinnin tarvetta.

Ahmaongelmien kontrolloinnissa vahinkoa tekevien yksilöiden poisto, tavalla tai toisella, pahimmilta vahinkoalueilta on ainoa ratkaisu. Ahmalle on saatava poisto- tai siirtolupia, sillä korvauksilla ei voi kompensoida nykyisissä mittasuhteissa olevia valtavia vahinkomääriä. Ahman saalistuspaine kohdistuu talviaikaan ja näin ollen tuottavassa iässä oleviin siitosporoihin, jolloin mittavat menetykset vääristävät porokarjan ikärakenteen ja tuhoavat porojen jalostusmahdollisuuden.

Nykyisessä järjestelmässä vahingoista saadaan petovahinkokorvaus ahman tappamina löytyneiden po- rojen perusteella ja korvaus maksetaan suoraan asianomaiselle poronomistajalle. Ahman revii-ripohjai- sessa korvausjärjestelmässä korvauksen kohdentuminen koko paliskunnalle olisi yksilötasolla kestävä- tön ratkaisu. Ahma tappaa poroja paliskunnan eri alueilla ja vahinkojen määrään vaikuttavat muun muassa valtion rajojen läheisyys, suojelualueet sekä yleiset maasto-olosuhteet. Siksi ahman aiheutta- mat vahingot voivat kohdentua yksittäiselle tokkakunnalle tai poronomistajalle.

Ahman elinalue sijaitsee yleensä useamman paliskunnan alueella ja todelliset vahingot voivat aiheutua yhdelle tai osalle paliskunnista laidunkäytön mukaan, riippuen siitä painottuuko ahman liikkuminen kesä- vai talvilaidunalueelle. Sen lisäksi paliskunnat, joissa ahma ei oleile pysyvästi, jäisivät ilman kor- vauksia, vaikka ahma läpikulkumatkallaan tai laajoilla alueilla liikkeessään tappaisi poroja. Ahmat kul- kevat myös valtioiden rajojen yli. Osa liikkuu kahden tai jopa kolmen valtion alueella. Näiden huomi- ointi korvausjärjestelmässä olisi erittäin hankalaa ja vaikeuttaisi merkittävästi erityisesti raja-alueiden paliskuntien tilannetta.

Reviiriperusteinen korvaus asettaisi paliskuntien osakkaat keskenään eriarvoiseen asemaan. Jotta paliskunnalla olisi mahdollisuus kohdentaa reviiripohjaisen korvausjärjestelmän korvaukset oikeille vahingonkäräjille, tulisi ahman tappamien porojen raadot edelleen etsiä maastosta omistajan todentamiseksi. Järjestelmä ei siis keventäisi paliskunnille ja poronomaistajille aiheutuvaa ahman tappamien porojen etsinnän taloudellista ja sosiaalista taakkaa lainkaan. Mikäli reviiriperusteinen korvaus jaettaisiin paliskunnassa osakkaille porolukujen mukaisessa suhteessa, aiheuttaisi tämä merkittäviä taloudellisia tappioita ahmatuhoista kärsiville yksittäisille poronomaistajille. Pahimmillaan tilanne voisi pakottaa luopumaan elinkeinosta.

Eläinmääriin tai pinta-aloihin perustuviin petovahinkokorvauksiin suhtautuvat kriittisimmin päätoimiset sekä petovahingoista kärsineet poronhoitajat. Päätoimisilla porotalouden tulot ja ammatti-identiteetti perustuvat edelleen pitkälti poronlihan tuotantoon. Reviiripohjainen korvausjärjestelmä ohjaisi korvauksia sivutoimisille tai harrastuksenomaisesti poronhoidon parissa toimiville samalla kun sen tuhoisin vaikutus iskisi päätoimisten poronhoitajien elinkeinon jatkamisen mahdollisuuksiin. Tämä olisi elinkeinon tulevaisuuden kannalta hankalaa. Poronhoitajia tulee kannustaa aktiiviseen ammattimaiseen poronhoitoon ja elinkeinon elinvoimaisuuden palauttamiseen ja ylläpitämiseen.

Paliskuntien näkemys on, että ihmisten oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun vuoksi nykyinen korvausjärjestelmä on reviirikorvausjärjestelmää parempi vaihtoehto. Löydetty pedon tappama poro, jonka omistaja on todennettavissa, tulee myös jatkossa korvata suoraan asianomaiselle poronomaistajalle. Kesäaikaisten vasojen korvaaminen vasahävikkijärjestelmällä on perusteltua, mutta tulisi kohdentaa nimenomaisesti löytymättömään hävikkiin. Kesäaikana löytyvät pedontappamat tulisi korvata normaalin korvausmenettelyn mukaisesti vahingonkäräjille.

Korvausten määrä

Maasuurpetojen aiheuttamien porovahinkokorvausten määrään vaikuttavat suorimmin 1) petojen määrästä johtuva porovahinkojen määrä ja poikkeuksellisten suurten porovahinkojen levinneisyys ja 2) poronlihan hinta. Porovahingot ja sitä myötä vahinkojen korvaussummat ovat olleen kasvusuunnassa koko Suomen EU-jäsenyyden ja sen myötä muuttuneet suojelupolitiikan ajan. Vuosituhannen vaihteessa vahinkojen korvaussummat olivat hetken alhaisemmalla tasolla, mutta vuodesta 2004 lähtenyt vahinkokorvausten nousu on ollut mittava. Tämä johtuu sekä vahinkomäärien jatkuvasta kasvusta että poronlihan suotuisasta hintakehityksestä.

Erityisesti eteläisellä poronhoitoalueella harjoitettava petojen haaskakuvaus aiheuttaa petovahinkojen kasvua paikallisesti ja nostaa näin myös vahinkojen korvausmääriä. Haaskakuvaustoiminta on Suomessa säätelemätöntä, eikä tutkimustietoa toiminnan aiheuttamista vahingoista ja haitasta ole. Alueilla, joilla petokannat ovat suuria, jo yksittäinen haaskakuvauspaikka kerää ympärilleen erittäin tiheän petokeskittymän. Petokeskittymien alueella ja läheisyydessä porovahinkojen määrä kasvaa. Tästä

syystä haaskakuvauspaikat aiheuttavat huomattavia menetyksiä poronhoidolle ja korvauspainetta valtiolle. Metsähallitus ei myönnä valtion maille haaskakuvauslupia poronhoitoalueella. Yksityismaiden osalta asian pikainen sääntely on kuitenkin välttämätöntä.

Petovahinkojen määrän kasvu johtuu pääasiassa poronhoitoalueella vahvistuneista petokannoista. Vuosittaista vaihtelua vahinkomääriin aiheuttavat erityisesti sää- eli saalistusolosuhteet sekä muiden ravinnoksi sopivien saaliseläinten saatavuus. Runsaiden myyräeläinvuosien jälkeen petojen aiheuttamat porovahingot, erityisesti ahmavahingot, näyttävät kasvavan harpaten. Tämä johtunee petojen jälkikasvun poikkeuksellisen hyvästä selviytymisestä aikuisikään. Pedoille epäedullisemmissä oloissa vahinkomäärät vastaavasti laskevat. Kyky reagoida luonnon sanelemiin pitkälti ennakoimattomiin muuttuviin tilanteisiin tulee varmistaa petokantojen säätelyä rajaavien asetusten valmistelussa.

Paliskuntain yhdistys

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ao